

Uluslararası Sözleşme Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (ICCPR) ve İnsan Hakları Komitesi

Sivil Toplum Katılımları İçin Bir Kılavuz

CCPR Centre Hakkında

Medeni ve Siyasi Haklar Merkezi (CCPR Centre), merkezi İsviçre'nin Cenevre kentinde bulunan uluslararası bir insan hakları STK'sıdır.

Togo, Tayland, Kosta Rika ve Kazakistan'da bölgesel ofisleri bulunmaktadır.

CCPR Merkezi, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (ICCPR) ve iki İhtiyari Protokolünde ilan edilen hakların tam ve evrensel olarak gerçekleştirilmesini öngörmektedir.

CCPR Merkezi, ICCPR'nin uygulanmasını kolaylaştırarak ve İnsan Hakları Komitesi tavsiyelerinin uygulanmasını teşvik ederek, özellikle ulusal STK'larla ilişki kurarak ve Komite'nin kendisini güçlendirerek bu vizyonu gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.

İnsan Hakları Komitesi'nin raporlama, inceleme ve takip döngüsünden en iyi şekilde yararlanmanın vizyonumuza ulaşmanın en iyi yollarından biri olduğuna inanıyoruz.

İçindekiler

Sayfa No.1: MSHS ve İnsan Hakları Komitesi (İnsan Hakları Komitesi)	4
MSHS	5
Yapı.....	6
MSHS'ye Ek Birinci İhtiyari Protokol (ICCPR OP1)	8
MSHS'ye Ek İkinci İhtiyari Protokol (ICCPR OP2)	8
İnsan Hakları Komitesi (İK Komitesi)	9
Kompozisyon.....	9
Ana fonksiyonlar	9

Sayfa No.2: Taraf Devlet incelemeşi İK Komitesi	11
Eyalet raporlama prosedürü.....	12
Devlet raporlama prosedürünün üç aşaması	12
Raporlama Yapmayan Devletler	13
STK katılımı	14
i. Kontrol Listesi	14

Sayfa No.3: Aşama I: Sorunlar Listesinin (LOI) Kabul Edilmesi / Öncesinde Sorunlar Listesi Raporlama (LOIPR)	15
Aşama I için iki paralel prosedür	16
Eski standart prosedür	16
Basitleştirilmiş prosedür	16
LOI/LOIPR	16
STK katılımı	20
LOI/LOIPR'den önce.....	20
LOI/LOIPR'den sonra ve incelemeden önce.....	21
Kontrol Listesi.....	22
Sivil toplum raporlaması için ipuçları.....	22

Sayfa No.4: Aşama II: İnceleme	23
Etkileşimli diyalog.....	24
Sonuç gözlemleri	24
STK katılımı	27
Resmi brifing.....	27
Gayri resmi brifing.....	28
Katılım için kayıt	28
Aralarındaki diyaloğun gözlemlenmesi Komite ve Devlet.....	29
Kontrol Listesi	29

Sayfa No.5: Aşama III: Takip	30
İK Komitesinin takip prosedürü.....	31
STK katılımı	34
Takip ve Uygulama	34
Orta ve uzun vadeli takip.....	35

Sayfa No.6: Bireysel iletişimin değerlendirilmesi	36
Bireysel iletişim prosedürü İK Komitesi.....	37
Kabul Edilebilirlik.....	38
Değerler	39
STK katılımı	40
Mağdurları temsil etmek	40
İletişimin nereye gönderileceği	41

Sayfa No.7: Genel yorumlar	42
İK Komitesinin genel yorumları	43
STK katılımı	45

Sayfa No.8: Ek kaynaklar	46
STK katılımı	47
Diğer Mekanizmalar.....	47

Sayfa No.1

MSHS ve İnsan Hakları Komitesi (İHK)

MSHS

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHUS), dokuz BM İnsan Hakları Antlaşmasından biridir. BM Genel Kurulu tarafından 16 Aralık 1966 tarihinde kabul edilmiş ve 23 Mart 1976 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kasım 2021 itibariyle **173 taraf Devlet Sözleşme'yi** onaylamıştır ve Sözleşme'de yer alan hakları korumak ve bu haklara saygı göstermekle ^{yükümlüdür}¹.

Halen sadece imzalamış ancak henüz taraf olmamış **6 BM Üye Devleti bulunmaktadır** (Çin (1998'de imza), Komorlar (2008'de imza), Küba (2008'de imza), Nauru (2001'de imza), Palau (2011'de imza) ve Saint Lucia (2011'de imza), ve **herhangi bir adım atmayan 18 BM Üyesi Devlet** (Buthan, Brunei Darussalam, Cook Adaları, Holy See, Kiribati, Malezya, Mikronezya, Myanmar, Niue, Umman, Saint Kitts ve Nevis, Suudi Arabistan, Singapur, Solomon Adaları, Güney Sudan, Tonga, Tuvalu, Birleşik Arap Emirlikleri). Bu Devletlerin her biri mümkün olan en kısa sürede MSHS'ye taraf olmaya kuvvetle teşvik edilmektedir.

¹Taraf Devletlerin, imzacıların ve taraf olmayan Devletlerin güncel listesi için lütfen bakınız:

<https://treaties.un.org/>

[Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-12&chapter=4&clang=en](https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-12&chapter=4&clang=en) ve

<https://indicators.ohchr.org/>

Yapı

MSHS **53 maddeden** oluşmaktadır.

Sözleşme'nin **1 - 27. Maddeleri** taraf Devletlerin asli haklarını ve bunlara karşılık gelen yükümlülüklerini içermektedir. Bu haklar, bir taraf Devletin ülkesinde bulunan veya yargı yetkisine tabi olan her kişiye tanımlanmış hakların garanti edilmesini içerir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

Madde 1	Halkların Kendi Kaderini Tayin Hakkı
Madde 2	Ayrımcılık Yasağı, Sözleşmenin Uygulandığı Anayasal ve Yasal Çerçeve ve Çözüm Yollarına Erişim
Madde 3	Kadın ve Erkeklerin Eşit Hakları
Madde 4	Derogasyonlar
Madde 5	Kötüye Kullanım Yasağı ve Tasarruf
Madde 6	Maddesi Yaşam Hakkı
Madde 7	İşkence Yasağı Kölelik Yasağı
Madde 8	Keyfi Gözaltı Yasağı Gözaltı Koşulları
Madde 9	Sözleşmeden Doğan Bir Yükümlülüğün Yerine Getirilmemesi
Madde 10	Nedeniyle Hapis Cezası Seyahat Özgürlüğü
Madde 11	Bir Devlette Kalma Hakkı
Madde 12	
Madde 13	

Madde 14	Mahkemeler ve Hakem Heyetleri Önünde Eşitlik ve Adil Yargılanma Hakkı
Madde 15	Kanunların Yeniden Yürürlüğe Girmemesi
Madde 16	Kanun Önünde Kişi Olarak Tanınma
Madde 17	Gizlilik Hakkı
Madde 18	Düşünce, Vicdan ve Din Özgürlüğü
Madde 19	İfade Özgürlüğü
Madde 20	Savaş propagandasının ve Ulusal, Irksal veya Dinsel Nefretin Savunulmasının Yasaklanması
Madde 21	Toplanma Özgürlüğü
Madde 22	Örgütlenme Özgürlüğü
Madde 23	Aile Hakkı
Madde 24	Çocuk Hakları
Madde 25	Seçmen Hakları
Madde 26	Kanun Önünde Eşitlik
Madde 27	Azınlıklara mensup bireylerin hakları

1-27. maddelerin tam metni, açıklamaları ve ele alınan ilgili konularla birlikte "*Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme (MSHUS) Hakkında Basit Rehber*" adlı yayınıımızda bulunabilir.

Madde 28 - 53, İnsan Hakları Komitesinin kuruluşu ve işlevleri ile diğer teknik konuları **ele almaktadır.**

MSHS'ye taraf olan tüm Devletler, bu Sözleşme'nin hükümlerini uygulamak ve aşağıdaki hususları yerine getirmek için gerekli adımları atmakla yükümlüdür

Sözleşme'de yer alan somut medeni ve siyasi hakları korumak.

MSHS Birinci İhtiyari Protokol (MSHS OP1)

MSHS Birinci Operasyonel Protokol (OP1), İnsan Hakları Komitesi'ne, MSHS kapsamındaki haklarının ihlal edildiğini iddia eden bireylerden [iletişim \(şikayet\) alma](#) yetkisi vermektedir (bu süreç genellikle Bireysel iletişim prosedürü olarak adlandırılır). Bildirimler, yalnızca OP1'i onaylamış ve tüm iç hukuk yollarının tüketilmiş olduğu bir Devlet ile ilgili olduğunda İnsan Hakları Komitesi'ne sunulabilir.

Kasım 2021 itibariyle, [116](#)^{Devlet2} (MSHS'ye taraf 173 Devlet arasında) MSHS OP1'e taraftır.

MSHUS'nin tam olarak uygulanabilmesi için, MSHUS'ye taraf olup da henüz bunu yapmamış olan tüm Devletlerin mümkün olan en kısa sürede OP1'e katılmaları kuvvetle tavsiye edilmektedir.

Bireysel iletişim prosedürü kapsamında İnsan Hakları Komitesine sunulan davaların ayrıntıları ve genel görünümü CCPR Merkezi tarafından geliştirilen veri [tabanında](#) ve [içtihadın genel görünümünde](#) bulunabilir.

Komite'nin kararları ve takip faaliyetleri hakkındaki bilgiler kamuoyuna açıklanır ve Komite'nin Genel Kurul'a sunduğu Yıllık Rapor'da yer alır.

MSHS'ye Ek İkinci İhtiyari Protokol (MSHS OP2)

MSHS OP2 [ölüm cezasının kaldırılmasını](#) amaçlamaktadır. MSHUS OP2'ye taraf olan bir Devletin yargı yetkisi dahilindeki hiç kimse idam edilemez (madde 1), ancak Devletlerin savaş zamanında işlenen askeri nitelikteki ciddi suçlar için ölüm cezasının uygulanmasına izin veren bir çekince koymalarına izin [verilir](#) (madde 2).

Kasım 2021 itibariyle, 89 Devlet (MSHS'ye taraf 173 Devlet arasında) MSHS OP2.³'e taraftır.

2- Ibid.

3- Ibid.

İnsan Hakları Komitesi (İK Komitesi)

İnsan Hakları Komitesi, MSHS'nin Sözleşmeyi onaylayan veya Sözleşmeye katılan taraf Devletler tarafından uygulanmasını izlemekten sorumlu antlaşma organıdır. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Mekanizmaları bünyesindeki dokuz antlaşma organından biridir.

Kompozisyon

İnsan Hakları Komitesi, taraf Devletler tarafından dört yıllık bir dönem için seçilen 18 bağımsız uzmandan oluşmaktadır. Bu kişiler yeniden seçilebilirler. Üyeler yılda üç kez, genellikle Mart, Temmuz ve Ekim aylarında, üç ila dört hafta süreyle ^{İsviçre'nin} Cenevre kentinde toplanırlar⁴. Komite'nin aşağıda açıklandığı gibi dört ana işlevi vardır.

Ana fonksiyonlar

Taraf Devlet incelemesi

MSHUS'ye taraf olan tüm Devletler düzenli olarak aşağıdakileri yapmakla yükümlüdür ICCPR'nin ülkede nasıl uygulandığına dair Komite'ye rapor verir. Bu rapora dayanarak Komite durumu gözden geçirir ve ilgili Devlet tarafından atılması gereken adımlar konusunda tavsiyelerde bulunur. Bu süreç "*Devlet inceleme prosedürü*" veya "*Devlet raporlama prosedürü*" olarak adlandırılır. Sivil toplum aktörlerinin sürece nasıl dahil olabilecekleri de dahil olmak üzere bu prosedürün ayrıntıları 2-5 numaralı sayfalarda bulunabilir.

⁴ Temmuz 2020'den bu kılavuzun yayınlandığı tarihe kadar (Mart 2021), Komite oturumlarını COVID-19 salgını nedeniyle değiştirilmiş çalışma modalitesi ile çevrimiçi olarak gerçekleştirmektedir.

Bireysel iletişim

Eğer Devletler Sözleşme'nin OP1'ini onaylamışlarsa, Komite, **bu** Devletlerin yargı yetkisi altındaki herhangi bir bireyden, Sözleşme kapsamında korunan haklarının korunduğunu iddia eden Bireysel başvuruları alabilir. Sivil toplum aktörlerinin sürece nasıl dahil olabilecekleri de dahil olmak üzere bu prosedürün ayrıntıları 6 numaralı sayfada bulunabilir.

Genel yorum

İnsan Hakları Komitesi zaman zaman **Sözleşme'deki hakların kapsamı** ve **anlamınının** yanı sıra Devletlerin yükümlülüklerini **açıklığa** kavuşturmak için Genel Yorumlar yayınlar. Yorumlar zaman içinde giderek daha ayrıntılı hale gelmiş ve raporlarını hazırlayan Devletler ve Komite ile ilişki kuran diğer paydaşlar için yararlı bir rehber haline gelmiştir. Sivil toplum aktörlerinin sürece nasıl dahil olabilecekleri de dahil olmak üzere bu prosedürün ayrıntıları 7 numaralı sayfada bulunabilir.

Devletlerarası şikayetler

Sözleşme'ye taraf devletler, başka bir taraf devletin Sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmediğini iddia ederek Komite'ye bir bildirimde bulunabilirler. Bu ancak her iki Devletin de Komite'nin bu yetkisini özellikle tanımış olması halinde mümkündür. Bugüne kadar bu usul kullanılmamıştır.

Sayfa No.2

İnsan Hakları Komitesi tarafından taraf devlet incelemesi

Eyalet raporlama prosedürü

MSHS'ye taraf olan tüm Devletler, MSHS'nin ülkede nasıl uygulandığına dair Komite'ye düzenli olarak rapor vermekle yükümlüdür. Bu raporlara ve sivil toplum da dahil olmak üzere diğer paydaşlar tarafından sunulan raporlara dayanarak, Komite durumu gözden geçirir ve ilgili Devlet tarafından alınması gereken önlemleri tavsiye eder. Bu süreç "*Devlet inceleme prosedürü*" veya "*Devlet raporlama prosedürü*" olarak adlandırılır.

Prosedürün etkinliğini artırmak ve taraf Devletlerin daha düzenli bir şekilde gözden geçirilmesini sağlamak amacıyla Komite, 2020 yılında yeni güncellenen "[öngörülebilir gözden geçirme döngüsünü](#)" uygulamaya koymuştur. Bu yöntemle [Komite, geliştirdiği takvime](#) göre tüm [taraf](#) Devletleri 8 yılda bir gözden geçirmeyi amaçlıyor. Ayrıca, bir taraf Devletin bir inceleme döngüsünün 8 yılda tamamlanmasını ve bir sonraki döngünün bir öncekinden hemen sonra başlamasını sağlamak amacıyla, ilgili Devlet raporu sunulmamış olsa bile bir taraf Devlet incelemesinin gerçekleştirilebileceği duyuruldu. Taraf Devletlerin İnsan Hakları Komitesi tarafından Devlet raporlama prosedürü aracılığıyla gözden geçirilmesi, sürekli döngülerden oluşan uzun vadeli bir süreçtir.

Devlet raporlama prosedürünün üç aşaması

Devlet raporlama prosedürünün bir parçası olarak yürütülen inceleme süreci üç aşamada gerçekleştirilir:

Aşama I: Sorunlar Listesinin (LOI) veya Raporlama Öncesi Sorunlar Listesinin (LOIPR) Kabul Edilmesi

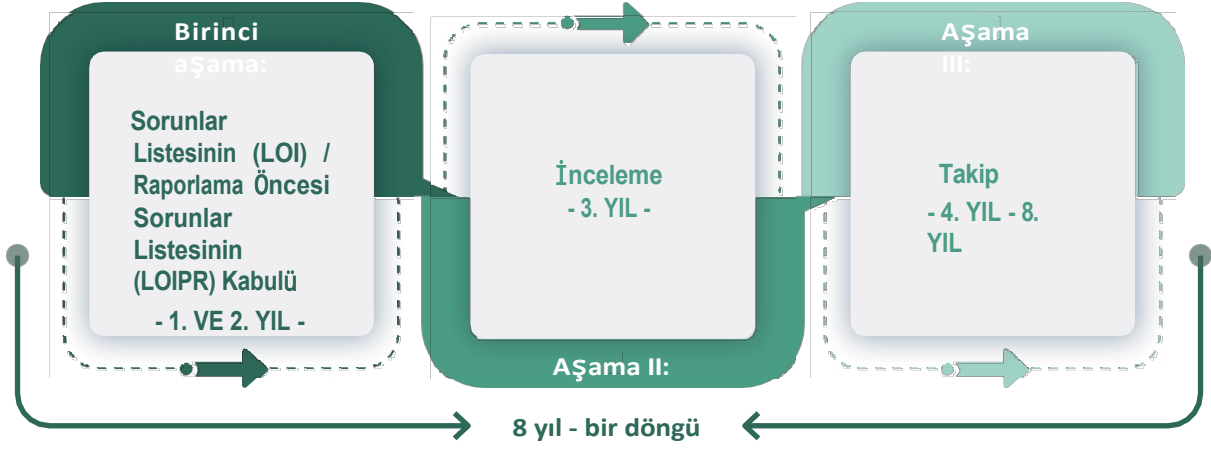
Aşama II: Gözden Geçirme

Aşama III: Takip

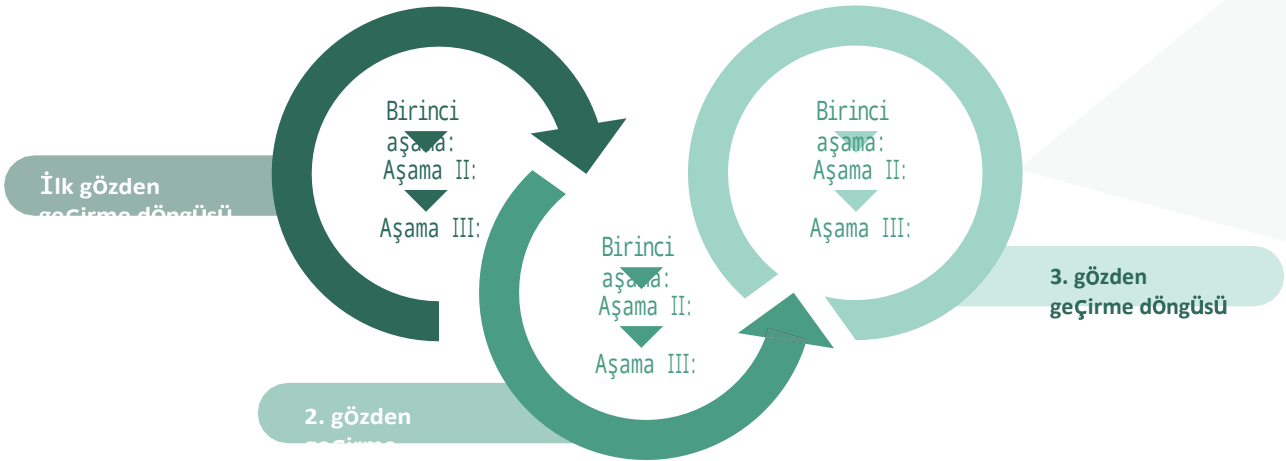
Sonuç gözlemleri. III. aşama, taraf Devletlerin Komite'nin tavsiyelerini uygulamakla yükümlü olduğu aşamadır. Sivil toplum aktörlerinin sürece nasıl dahil olabilecekleri de dahil olmak üzere her bir aşamanın ayrıntıları 3-5 numaralı sayfalarda bulunabilir.

I. Aşama, STK'lar ve diğer sivil toplum aktörleri gibi paydaşların İnsan Hakları Komitesi'ne yazılı raporlar sunabildiği ana inceleme için bir hazırlık aşamasıdır. Aşama II, Komite'nin taraf Devletlerin temsilcileriyle interaktif bir diyalog yoluyla ve aşağıdaki konularda tavsiyelerde bulunarak asıl incelemeyi gerçekleştirdiği aşamadır

Şekil: Bir inceleme döngüsünün üç aşaması

Şekil: Devlet raporlama prosedürünün döngüleri ve aşamaları

Raporlama Yapmayan Devletler

Bazı Devletler İnsan Hakları Komitesine düzenli olarak veya zamanında raporlama yapmamaktadır. Raporlama yapmayan taraf Devletlerin yine de bir incelemeye tabi tutulmasını sağlamak için Komite 2020 yılında, Devletlerin raporlamasında önemli bir gecikme olması halinde, raporlama yapmayan taraf Devletleri incelemeye almaya karar vermiştir.

STK katılımı

Sivil toplum aktörleri, İnsan Hakları Komitesi ile etkileşim kurarak MSHS'nin sahada uygulanmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. STK'lar ve akademi de dahil olmak üzere sivil toplum aktörleri, İnsan Hakları Komitesi için önemli ve bağımsız bir bilgi kaynağı sağlar ve Komite'nin görevini yerine getirebilmesi için güncel, somut ve doğru bilgiye sahip olması açısından bu aktörlerin girdileri büyük önem taşır.

Sivil toplum aktörleri, İnsan Hakları Komitesi ile Devlet incelemesi döngüsünün farklı aşamalarında etkileşime geçebilir. Eylemlerinizi daha iyi [planlamak](#) ve etkilerini artırmak için, öncelikle Komite'nin [oturum takvimi için öngörülebilir inceleme takvimini](#) ve [web sitesini](#) kontrol etmeniz veya CCPR Merkezi ile iletişime geçmeniz ve ülkenizin inceleme döngüsünün hangi aşamasında olduğunu öğrenmeniz tavsiye edilir.

Eski standart bile basitleştirilmiş raporlama prosedürleri (bkz. sayfa No.5 - Aşama I: Raporlama) arasında bazı farklılıklar olsa da (zamanında) sunulmamış olsa bile, tüm Taraf Devletlerin gözden geçirmelerinin öngörülebilir gözden geçirme takvimine uygun olarak yürütüldüğünü belirtmek önemlidir.

Sivil toplumun her bir aşamada sürece nasıl dahil olabileceğine ilişkin ayrıntılar sırasıyla 3-5 numaralı sayfalarda bulunabilir.

Kontrol Listesi

- Ülkeniz ICCPR'ye taraf bir Devlet mi?
- Ülkeniz halihazırda bir veya daha fazla gözden geçirme döngüsünden geçti mi, yoksa bu ilk döngü mü?
- Ülkeniz gözden geçirme döngüsünün hangi aşamasındadır - I., II. veya III. aşama?
Aşama I ise, 3 numaralı sayfaya bakınız
Aşama II ise, bkz. sayfa No.4
Aşama III ise, bkz. sayfa No.5

Aşama I: Sorunlar Listesinin (LOI) Kabul Edilmesi / Öncesinde Sorunlar Listesi

Raporlama (LOIPR)

L.O.I.P.R.

Aşama I için iki paralel prosedür

Hâlihazırda iki taraf Devlet raporlama **usulü** bulunmaktadır: **eski standart usul ve basitleştirilmiş usul**. Basitleştirilmiş usul, taraf Devletlerin raporlama yükünü azaltmak için geliştirilmiştir ve 31 Aralık 2019 tarihinden önce Komiteye eski standart usulü sürdürmek istediklerini bildirenler hariç tüm taraf Devletlere uygulanmaktadır.

Eski standart prosedür

Eski standart prosedüre göre, gözden geçirme döngüsü taraf Devlet raporunun Komite'ye sunulmasıyla başlar ve ardından Komite tarafından Sorunlar Listesi'nin (LOI) kabul edilmesiyle devam eder. Taraf Devletten gözden geçirme öncesinde LOI'ye yazılı yanıt vermesi istenir.

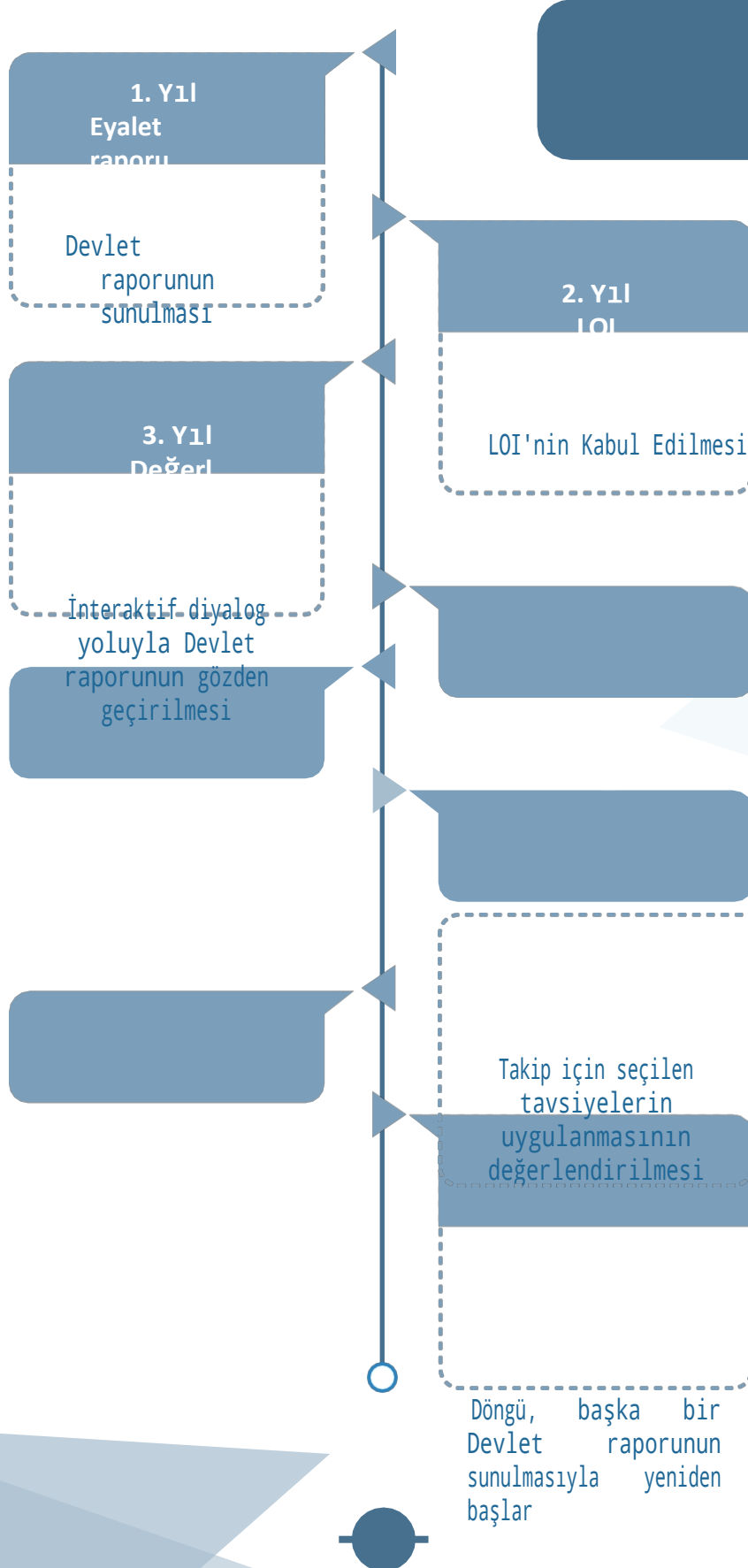
Basitleştirilmiş prosedür

Basitleştirilmiş usul kapsamında, inceleme döngüsü Raporlama **Öncesi** Sorunlar Listesi'nin (LOIPR) Komite tarafından kabul edilmesiyle başlar. İlgili taraf Devletten, Devlet raporu olarak kabul edilecek olan LOIPR'ye yazılı cevabını Komiteye sunması istenir (genellikle "*odaklanmış Devlet raporu*" olarak anılır).

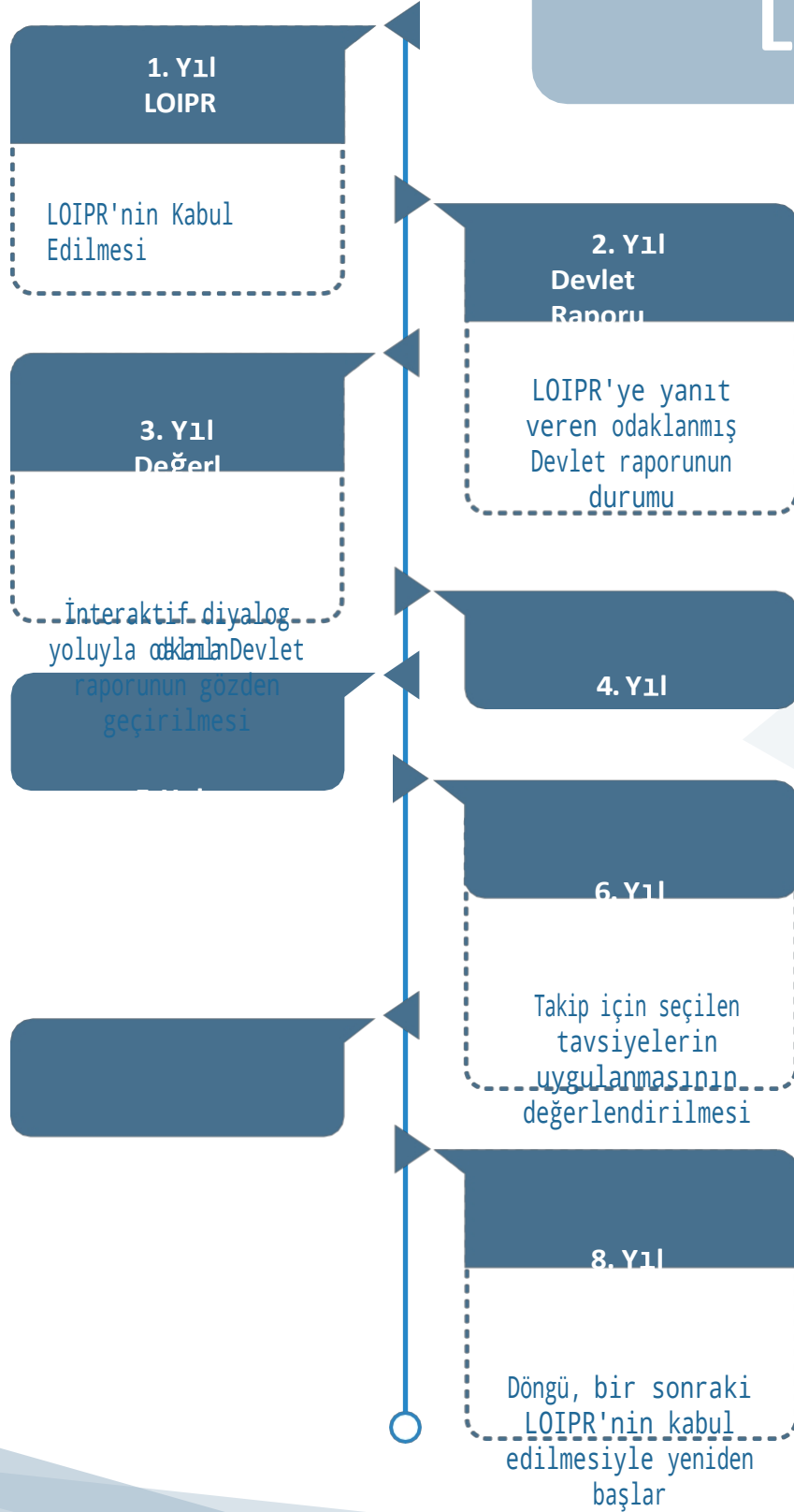
LOI/LOIPR

Devlet raporları kamuya açıktır ve İnsan Hakları Komitesi'nin internet sitesinde mevcuttur. LOI / LOIPR, incelemede ele alınması gereken başlıca konuları belirler ve Komite tarafından ilgili Devlete yöneltilen soruları, genellikle yaklaşık 25 konuyu, listeler.

Şekil: LOI ve LOIPR sahibi bir Taraf Devletin gözden geçirme döngüsünün zaman çizelgesi

LOIPR

Kutu: LOI ve LOIPR'de Komite tarafından gündeme getirilen konuların özetleri

Örnek 1

Kölelik, kulluk ve insan ticaretinin ortadan kaldırılmasına ilişkin sorular Etiyopya'ya 2. gözden geçirme için verilen LOI'de gündeme getirilmiştir ([CCPR/C/ETH/Q/2](#), para.15, Kasım 2020'de kabul edilmiştir)

Komite'nin önceki Nihai gözlemlerine (para. 11) ve taraf Devlet'in raporunda (para. 27) sağlanan bilgilere atıfta bulunarak, lütfen insan ticareti, çocuk işçiliği de dahil olmak üzere zorla çalıştırma ve çocukların cinsel sömürsüyle mücadele etmek için alınan önlemler hakkında daha fazla bilgi verin. Özellikle, aşağıdaki konularda atılan adımlar hakkında bilgi veriniz: (a) polis memurlarına ve diğer kamu görevlilerine insan ticareti, zorla çalıştırma ve diğer sömürü vakalarının nasıl tespit edileceği ve soruşturulacağı ve mağdurların koruma ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağı konusunda eğitim verilmesi; (b) mağdurlar için sığınma evlerinin ve diğer koruma hizmetlerinin mevcudiyetinin ve erişilebilirliğinin artırılması; ve (c) ilgili ayrıştırılmış verilerin toplanması. Lütfen cinsel sömürü mağduru çocukların suçlu olarak cezalandırıldığı tüm vakalar hakkında bilgi verin.

Örnek 2

Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin 3.gözden geçirme sürecine ilişkin LOIPR'de ([CCPR/C/PRK/QPR/3](#), para. 24, Mart 2021'de kabul edilmiştir) gündeme getirilen özel hayatın gizliliği hakkına ([ICCPR](#) md. 17) ilişkin sorular

Lütfen taraf Devlet içindeki geniş ölçekli gözetim faaliyetlerine ilişkin raporları ele alın ve bunların Sözleşme'nin 17. maddesine uygunluğu hakkında yorum yapın. Lütfen (a) arama emri veya ihbar olmaksızın özel evleri aradıklarına dair raporlar da dahil olmak üzere zabıta birimlerinin ve Grup 109'un faaliyetleri; (b) bireylerin yazılı ve telefon iletişimlerinin Devlet tarafından izlendiğine dair raporlar ve cep telefonu sahipleri arasında 3G kullanımının izlenmesi; (c) bu tür izleme faaliyetlerinin yasal dayanağı ve bunların uygulanmasının yargısal denetimi için süreçler hakkında bilgi ekleyin.

STK katılımı

LOI/LOIPR'den önce

Sivil toplum Komite'ye yazılı raporlar sunabilir ve Komite'nin LOI veya LOIPR'yi geliştirirken ve kabul ederken dikkate alması için bilgi sağlayabilir.

İlk gözden geçirme durumunda STK, genel olarak UMSHS'nin ülkede uygulanması hakkında rapor verebilir veya UMSHS'nin belirli hükümlerine veya tematik konulara odaklanabilir.

Periyodik döngüler için, önceki gözden geçirme(ler)den sonra yayınlanan İK Komitesi tavsiyelerinin uygulanması ve/veya son gözden geçirmeden bu yana ortaya çıkan (veya önceki gözden geçirmelerde ele alınmayan) konular hakkında bilgi özellikle önemli olacaktır.

Her iki durumda da sivil toplum, mümkünse, daha geniş bir konu yelpazesini kapsayan ve sahadaki daha fazla sayıda aktörü temsil eden **ortak raporlar hazırlamaya ve sunmaya** teşvik edilmektedir.

Bu aşamada sivil toplum raporları için son tarih **genellikle** LOI/LOIPR'nin kabul edilmesinin planlandığı **oturumun başlamasından 8 hafta öncesidir**. Kesin son tarih, sivil toplum raporları için diğer ilgili bilgilerle birlikte genellikle Komite Sekretaryası tarafından her oturum için hazırlanan bilgi notunda duyurulur. LOI/LOIPR için rapor sunmayı planlıyorsanız, LOI/ LOIPR'nin kabul edilme zamanlaması ve sivil toplum raporları için son tarih için Komite'nin web sitesini düzenli olarak kontrol etmeniz tavsiye edilir. Bilgi notu genellikle ilgili oturumdan birkaç ay önce yayınlanır.

Bu aşamada, sivil toplumun taraf Devlet incelemesine ilişkin farkındalığı UIHK (varsa), medya kuruluşları, kamuoyu ve diplomatik camia gibi diğer ulusal paydaşlarla birlikte artırmayı düşünmesi de önemlidir.

Kutu: Komite'nin 133. oturumu için internet sitesinde ilan edilen / yayınlanan raporlar ve bilgi notları için son tarihler

General Documentation

Document type	Symbol	Title	Download
Provisional Agenda	CCPR/C/133/1	ANNOTATED PROVISIONAL AGENDA :HUMAN RIGHTS COMMITTEE, 133RD SESSION, 11 OCTOBER-5 NOVEMBER 2021	View document
Programme of Work		as of 12 Oct 2021 (subject to change)	View document
Information from secretariat		States parties to be considered under the Follow-up procedure (subject to change) : DOMINICAN REPUBLIC, HUNGARY, JORDAN and MAURITIUS (Deadline for NGO submissions: 5 AUGUST 2021)	
Information from secretariat		Deadline for NGO/NHRI written contribution for adoption of list of issues prior to reporting (LOIPR): 16 AUGUST 2021	
Information from secretariat		NGO Information note	View document
Information from secretariat		NHRI Information note	View document
Information from secretariat		Deadline for NGO/NHRI written contribution for States parties under review: EXTENDED TO 4 OCTOBER 2021	
Open/Closing Remarks		Opening statement of Mr. Ibrahim Salama, Chief of the Human Rights Treaties Branch	View document

LOI/LOIPR'den sonra ve incelemeden önce

LOI/LOIPR'nin kabul edilmesinden sonra, sivil toplumun gözden geçirme öncesinde Komite'ye yazılı raporlar sunmak için bir fırsatı daha vardır.

Bu aşamada, sivil toplumun **LOI/LOIPR'de gündeme getirilen konular, yani sorular hakkında güncel ve hedefe** yönelik **bilgi sağlaması**, ya hepsi ya da bir sonraki incelemenin ana odağı oldukları için belirli birine/lerine odaklanması şiddetle tavsiye edilir. Sivil toplum ayrıca LOI/LOIPR'de ele alınmayan, özellikle de LOI/LOIPR'nin kabul edilmesinden bu yana ortaya çıkan konular hakkında da rapor sunabilir. Birçok durumda, tavsiyelerde bulunmanın ve tespit edilen sorunlarla ilgili olarak Devlet tarafından üstlenilmesi gereken somut eylemleri vurgulamanın da oldukça etkili olduğu kanıtlanmıştır.

Sivil toplum aktörleri, etkinliklerini artırmak amacıyla, daha geniş bir konu yelpazesini kapsayan ve mümkün olduğunca sahada daha geniş bir yelpazedeki kuruluşları temsil eden **ortak raporlar hazırlamaya ve sunmaya** teşvik edilmektedir.

Bu aşamada sivil toplum raporları için **son tarih genellikle** ilgili Devletin incelenmesinin planlandığı **oturumun** başlamasından **4 hafta** öncesidir. Kesin tarih Komite Sekreteryası tarafından her oturum için hazırlanan bilgi notunda duyurulacaktır. Bu not genellikle ilgili oturumdan birkaç ay önce yayınlanır.

Mümkünse sivil toplum, Devletin LOI/LOIPR'ye cevabının zamanında sunulması ve karar verme yetkisine sahip üst düzey yetkililer ve çeşitli Devlet organlarının temsili de dahil olmak üzere inceleme için Devlet heyetinin iyi bir şekilde oluşturulması da dahil olmak üzere, inceleme sürecine yapıcı katılımlarını sağlamak için ilgili Devlet makamları nezdinde lobi yapabilir.

Kontrol Listesi

- Ülkeniz için LOI/LOIPR halihazırda kabul edildi mi?
- Henüz değilse...
 - LOI/LOIPR'nin kabul edilmesi ne zaman planlanıyor?
 - LOI/LOIPR için sivil toplum raporları için son tarih ne zamandır?
 - LOI/LOIPR'de ele alınmasını istediğiniz öncelikli konular nelerdir?
- Zaten evlat edinilmişse...
 - İnceleme ne zaman yapılacak?
 - Gözden geçirmeye yönelik sivil toplum raporları için son tarih ne zaman?

LOI/LOIPR'de listelenen hangi konularda daha fazla bilgi sağlayabilirsiniz?
LOI/LOIPR'de listelenmeyen, sizi ilgilendiren herhangi bir konu var mı? Varsa, inceleme için ne tür bilgiler sağlayabilirsiniz?
Ne tür tavsiyeler istiyorsunuz?
İnsan Kaynakları Komitesi ülkenize ne verecek?

Sivil toplum raporlaması için

ipuçları

LOI/LOIPR'nin kabulü için bir rapor hazırlanması durumunda, LOI/LOIPR'ye dahil edilmesi gereken soruları önerin; İnceleme için bir rapor olması durumunda, hedef sağlayın.
LOI/LOIPR'de gündeme getirilen konular ve sorular hakkında bilgi;
İnceleme için bir rapor hazırlanması durumunda İK Komitesinin ülkenize vermesini istediğiniz tavsiyeler, yani ulusal otorite tarafından atılması gereken somut adımlar;
Raporunuzu elektronik ortamda aşağıdaki yöntemlerle gönderebilirsiniz
e-postalar, raporun formatı word veya PDF olabilir;
Gönderen kuruluşların kimler olduğunu belirleyin
ve ortak bir rapor olması durumunda, diğer katılımcı kuruluşların iletişim bilgilerini ekleyin;
Mümkünse / uygulanabilirse, aşağıdaki konularda bir paragraf ekleyin
metodoloji nasıl bilgi toplandı;

Mümkün olan her yerde bilgi kaynağını belirleyin;
Ayrıca aşağıdakilere de başvurabilirsiniz:
Devlet raporu (varsa), İnsan Hakları Komitesinin önceki tavsiyeleri, diğer Antlaşma Organlarının tavsiyeleri ve/veya UPR ve İnsan Hakları Konseyi Özel Prosedürleri gibi diğer ilgili BM organları;
Rapor(lar)ınızı şunlara gönderin:

Gabriella Habtom, İnsan Hakları Komitesi Sekreteri
(ghabtom@ohchr.org); Cherry Rosniansky, İnsan Hakları Komitesi Program Asistanı
(crosniansky@ohchr.org); ve
ccpr@ohchr.org
*Ayrıca bizi CC yapabilirsiniz (info@ccprcentre.org)

Sayfa No.4

Aşama II:
Gözden
Gecirme

Etkileşimli diyalog

Bir taraf Devletin fiili incelemesi, Devletin yanı sıra diğer paydaşlar tarafından sağlanan bilgilere dayalı olarak Komite ile Devlet temsilcileri arasında 6 saatlik İnteraktif bir diyalog yoluyla gerçekleştirilir. Bu diyalog, Komite'nin İsviçre'nin Cenevre kentinde halka açık olarak gerçekleştirdiği ve aynı zamanda [BM tarafından web üzerinden canlı](#) olarak yayınlanan toplantılarında gerçekleşir. Diyalogun videoları arşivlenir ve BM web sitesinde mevcuttur.

Sonuç gözlemleri

Devlet temsilcileriyle yapılan görüşmelerin ardından Komite, MSHS'nin daha iyi uygulanması için taraf Devlet tarafından atılması gereken adımları belirleyen bir dizi tavsiye içeren "Sonuç Gözlemleri"ni kabul eder.

Kutu: Komite tarafından sonuç gözlemlerinde yayınlanan tavsiyeler

Örnek 1

Komite tarafından Finlandiya'ya nefret söylemi ve nefret suçları konusunda 7. gözden geçirmede verilen tavsiyeler ([CCPR/C/FIN/CO/7](#), paras. 14 ve 15, Mart 2021'de kabul edilmiştir)

14. Komite, şiddet içeren radikalleşme ve aşırıcılığın önlenmesine yönelik ulusal eylem planının kabul edilmesi ve polis departmanlarına "internet polisleri" adı verilen polislerin getirilmesi de dahil olmak üzere, nefret söylemi ve nefret suçlarıyla mücadele etmek için taraf Devlet tarafından alınan tedbirleri not etmektedir. Bununla birlikte Komite, kadınlar, Afrika kökenliler, Müslümanlar, lezbiyen, gey, biseksüel ve trans bireyler ile Roman ve Yahudi toplulukları da dahil olmak üzere savunmasız ve azınlık gruplara karşı özellikle medyada ve sosyal ağlarda hoşgörüsüzlük, önyargı, nefret söylemi ve nefret suçlarının devam etmesinden endişe duymaktadır. Bu bağlamda Komite, nefret söylemi ve nefret suçlarının azaltılmasına yönelik politika ve farkındalık artırma tedbirlerinin etkisi ve etkinliği hakkında özel bilgi eksikliğinden ve yetersiz veri toplanmasından üzüntü duymaktadır (madde 2, 19, 20 ve 26).

15. Taraf Devlet, Sözleşme'nin 19. ve 20. maddeleri ve Komite'nin düşünce ve ifade özgürlüklerine ilişkin 34 (2011) sayılı Genel Yorumu uyarınca, diğerlerinin yanı sıra ırk, etnik köken, din veya cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelinde ayrımcılık, nefret söylemi ve ayrımcılık veya şiddete teşvikle mücadele çabalarını iki katına çıkarmalıdır. Diğerlerinin yanı sıra:

(a) İlgili veri toplamayı iyileştirin ve hem çevrimiçi hem de çevrimdışı nefret söylemini önlemek için etkili tedbirler alın, bu tür söylemleri açıkça ve kamuoyu önünde kınayın ve çevrimiçi nefret söylemini ele almaya yönelik çabaları yoğunlaştırın;

(b) Irk, etnik köken, din veya cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı basmakalıp önyargıları gözden geçirerek ve ortadan kaldırarak insan haklarına saygıyı ve çeşitliliğe hoşgörüyü teşvik etmeyi amaçlayan farkındalık yaratma çabalarını güçlendirmek;

(c) Nefret suçlarının bildirilmesini teşvik edin ve nefret suçlarının kapsamlı bir şekilde soruşturulmasını, failerin kovuşturulmasını ve cezalandırılmasını ve mağdurlara etkili çözüm yolları sunulmasını sağlayın;

(d) Merkezi ve yerel makamlara, kolluk kuvvetlerine, hakimlere ve savcılara nefret söylemi ve nefret suçlarıyla mücadele konusunda ve medya çalışanlarına çeşitliliğin kabul edilmesini teşvik etme konusunda yeterli eğitim sağlayın.

Komite, Sonuç gözlemlerinde, taraf Devletin bir sonraki incelemesinin zaman çerçevesini de belirtir. Bir sonraki Devlet raporunun ne zaman verileceğini veya bir sonraki LOIPR'nin ne zaman kabul edileceğini belirtir. Ayrıca, takip prosedürü için iki ila dört konu seçer (bkz. sayfa No.5). Tüm Nihai gözlemler çevrimiçi olarak mevcuttur ve altı resmi BM diline çevrilmiştir.

Kutu: Bir sonraki gözden geçirme için zaman çerçevesini, takip prosedürünü ve taraf Devletin diğer ilgili yükümlülüklerini belirten İnsan Hakları Komitesinin Nihai gözlemlerinin metnine örnek

Örnek 2

Komite'nin Kenya'ya ilişkin 4. gözden geçirmesinde yayımladığı sonuç gözlemleri ([CCPR/C/KEN/CO/4](#), para. 52 - 54, Mart 2021'de kabul edilmiştir)

52. *Taraf Devlet, Sözleşme'de yer alan haklara ilişkin farkındalığı arttırmak amacıyla Sözleşme'yi, iki İhtiyari Protokolü, dördüncü periyodik raporunu ve mevcut Sonuç gözlemlerini yargı, yasama ve idari makamlar, ülkede faaliyet gösteren sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları ve genel kamuoyu arasında yaygın bir şekilde dağıtmalıdır. Taraf Devlet, periyodik raporun ve mevcut Sonuç gözlemlerinin taraf Devlet'in resmi dillerine çevrilmesini sağlamalıdır.*

53. *Komite usul kurallarının 75. kuralı, 1. paragrafı uyarınca, taraf Devletten 26 Mart 2023 tarihine kadar Komite tarafından yukarıdaki 19. (kadına yönelik şiddet), 41. (zorla tahliyeler) ve 49. (kamu işlerine katılım) paragraflarda yapılan tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin bilgi vermesi talep edilmektedir.*

54. *Komite'nin öngörülebilir gözden geçirme döngüsüne uygun olarak, taraf Devlet 2027 yılında raporun sunulmasından önce Komite'nin sorunlar listesini alacak ve beşinci periyodik raporunu oluşturacak olan sorunlar listesine yanıtlarını bir yıl içinde sunması beklenecektir. Komite ayrıca taraf Devlet'ten raporu hazırlarken ülkede faaliyet gösteren sivil toplum ve hükümet dışı kuruluşlarla geniş çaplı istişarelerde bulunmasını talep etmektedir. Genel Kurul'un 68/268 sayılı kararı uyarınca, rapor için kelime sınırı 21,200 kelimedir. Taraf Devlet ile bir sonraki yapıcı diyalog 2029 yılında Cenevre'de gerçekleştirilecektir.*

STK katılımı

İnceleme için yazılı rapor sunan sivil toplum temsilcileri, incelemeden hemen önce **İnsan Hakları Komitesi'ne resmi ve gayri resmi brifinglere** katılabilirler. Her iki brifing de **kapalı özel** bir oturumda gerçekleştirilir ve sadece sivil toplum temsilcileri ile Komite ve Sekreteryası üyelerine açıktır. Ulusal İnsan Hakları Kurumlarının (UIHK) temsilcileri ayrı bir resmi brifinge katılma fırsatına sahiptir. Herkesin mutabık kalması halinde gayri resmi sivil toplum brifingine de katılabilirler.

Resmi brifing

Resmi brifing, Komite tarafından resmi gözden geçirme sürecinin bir parçası olarak düzenlenir ve genellikle gözden geçirmenin ilk Pazartesi günü planlanır. Bu brifing için Komite'nin çalışma dillerinde resmi tercüme sağlanır. Genellikle bir taraf Devlet hakkındaki brifingin tamamı için yaklaşık 30 dakika ayrılır ve bu süreye **Komite** üyelerinin soruları da dahildir. Resmi brifing, sivil toplum temsilcilerinin Komite'ye temel kaygılarını vurgulayan ve ülkedeki insan hakları durumu hakkında kısa güncellemeler içeren kısa sözlü açıklamalar sunmaları için bir fırsattır. Sivil toplum temsilcilerinden kendi aralarında koordinasyon sağlamaları ve mümkün olduğunca ortak bildiriler sunmaları istenir.

Gayri resmi brifing

Gayri resmi brifing, CCPR Merkezi tarafından, genellikle Devlet incelemesinden hemen önceki öğle arasında bir saat süreyle düzenlenir. Gerekirse, sivil toplum temsilcilerinin kendileri tarafından tercümanlık yapılabilir. Bu, sivil toplum temsilcilerinin Komite üyeleriyle daha interaktif ve doğrudan bir diyaloga girmeleri ve sorularını yanıtlamaları için bir fırsattır. Prensip olarak, gayri resmi brifingler Cenevre'de fiziksel bir toplantı şeklinde düzenlenirken, belirli durumlarda çevrimiçi katılım veya çevrimiçi toplantı yoluyla brifing düzenlenebilir.

Katılım için kayıt

Resmi ve/veya gayri resmi bilgilendirmelere katılmak isteyen sivil toplum temsilcilerinin CCPR Merkezi ile irtibata geçmeleri ve Komite sekretaryası tarafından her oturum için belirlenen son tarihten önce kayıt yaptırmaları gerekmektedir. Kayıt için son tarihler gibi ilgili bilgiler Merkezin internet sitesinde ve Komite Sekretaryası tarafından hazırlanan bilgi notunda bulunabilir.

Komite toplantılarına fiziksel olarak katılabilmek için ayrı bir kayıt ve akreditasyon gereklidir. Bu kayıt ve akreditasyon sürecine ilişkin bilgiler, Komite Sekretaryası tarafından ilgili oturum için hazırlanan bilgi notunda bulunabilir.

Komite ve Devlet arasındaki diyalogun gözlemlenmesi

Taraf Devletin resmi incelemesi, Komite ile Devlet delegasyonu arasında, sivil toplum temsilcilerinin sadece gözlemlenmelerine izin verilen bir diyalog yoluyla gerçekleştirilir. Oturum sırasında konuşma izni olmamasına rağmen, sivil toplum temsilcileri toplantıya katılabilir ve diyalogu gözlemleyebilir; örneğin Komite tarafından ne tür sorular sorulduğunu ve daha da önemlisi Devlet delegasyonu tarafından ne tür cevaplar verildiğini (verilmediğini) gözlemleyebilir. Belirli koşullar altında, sivil toplum temsilcileri, Komite üyelerinin davranışlarını rahatsız etmediği ölçüde, Komite **üyelerine** gayri **resmi olarak yaklaşabilir** ve özellikle Devlet delegasyonu tarafından diyalog sırasında sağlanan bilgilerin doğru olmaması halinde kısa ek bilgiler sağlayabilir.

Devlet delegasyonlarıyla diyalog da dahil olmak üzere Komite'nin kamuya açık toplantıları, örneğin Cenevre'de bulunmasalar bile sivil toplumun ilgili ülkede farkındalık yaratma ve medya çalışmalarını için kullanabileceği resmi **BM kanalı** tarafından **canlı olarak web** üzerinden **yayınlanır** ve arşivlenir.

Kontrol Listesi

- Taraf Devletin gözden geçirilmesi ne zaman, yani Komite'nin hangi oturumu ve hangi tarih(ler)de yapılacak?
- Komite sekreteryası tarafından ilgili oturum için hazırlanan bilgi notunu kontrol ettiniz mi?
- İlgili oturum için CCPR Merkezinin web sayfasını kontrol ettiniz mi?
- İnceleme için raporlarınızı Komite tarafından belirlenen son tarihe kadar teslim ettiniz mi?
- İlgilendiğiniz ülke için resmi ve gayri resmi brifingler ne zaman düzenleniyor?
- Resmi ve/veya gayri resmi brifinglere katılmak için kayıt yaptırdınız mı?
- Komite toplantısına fiziksel olarak katılmayı planlıyorsanız, kayıt yaptırdınız ve akreditasyon başvurusunda buldunuz mu?
- Diğer STK katılımcılarıyla koordinasyon, resmi brifing için bildiri hazırlama, gayri resmi brifing için brifing belgesi hazırlama vb. gibi başka nelere ihtiyacınız var / neleri hazırlamak istiyorsunuz?
- İncelemenin BM web yayınına nerede ve nasıl izleyebileceğinizi kontrol ettiniz mi?

Sayfa No.5

Aşama III: İK Komitesi'nin tavsiyelerinin takibi

İK Komitesinin takip prosedürü

Taraf Devletler, Komite tarafından verilen tüm tavsiyeleri, tercihen bir sonraki gözden geçirmeden önce uygulamakla yükümlüdür. Bu süreci kolaylaştırmak ve uygulamayı izlemek amacıyla Komite bir **takip prosedürü** oluşturmuştur. Bu prosedür kapsamında, Komite en fazla dört tavsiye seçer ve taraf Devletten bunları uygulamasını ve **Sonuç gözlemlerinin** yayınlanmasından **itibaren üç yıl içinde Komiteye geri rapor vermesini** talep eder.

Komite, taraf Devlet tarafından ve varsa diğer paydaşlardan sağlanan bilgilere dayanarak, **taraf Devlet tarafından atılan adımları değerlendirir ve** her biri için karşılık gelen **bir** not verir. Takip değerlendirmesine ilişkin tartışmalar, Komite'nin kamuya açık toplantıları sırasında yapılır ve sivil toplum temsilcileri, eğer varsa, bu toplantılara katılabilir ve gözlemleyebilirler. Toplantı ayrıca **BM kanalında** canlı olarak yayınlanır ve arşivlenir. Komite'nin değerlendirme sonuçları, taraf Devlet ve diğer paydaşlar tarafından sağlanan bilgiler de dahil olmak üzere izleme prosedürü ile ilgili bilgiler Komite'nin internet **sitesinde** yayınlanır.

Tablo: Komite tarafından takip prosedüründe verilen notların kriterleri

Sınıf	Anlamı	Açıklama
A	Yanıt/eylem büyük ölçüde tatmin edici	Taraf Devlet, Komite tarafından yapılan tavsiyenin uygulanmasına yönelik önemli adımlar atıldığına dair kanıtlar sunmuştur. Bu durumda, Nihai gözlemlerin veya görüşlerin takibinden sorumlu Özel Raportör, taraf Devletten ek bilgi talep etmez ve söz konusu konuya ilişkin takip prosedürü sonlandırılır.
B	Yanıt/eylem kısmen tatmin edici	Taraf Devlet tavsiyenin uygulanmasına yönelik adımlar atmıştır, ancak ek bilgi veya eylem gerekli olmaya devam etmektedir. Bu durumda, Nihai gözlemlerin veya görüşlerin takibinden sorumlu Özel Raportör, belirli bir zaman dilimi içinde veya bir sonraki periyodik raporda, taraf Devletin önceki cevabında açıklığa kavuşturulması gereken belirli noktalar veya tavsiyenin uygulanması için taraf Devlet tarafından atılan ek adımlar hakkında ek bilgi talep eder.
C	Yanıt/eylem tatmin edici değil	Bir yanıt alınmıştır, ancak taraf Devlet tarafından alınan önlem veya sağlanan bilgi tavsiyeyle ilgili değildir veya tavsiyeyi uygulamamaktadır. Nihai gözlemlerin takibi söz konusu olduğunda, taraf Devlet tarafından sağlanan ve Nihai gözlemlerden önce Komite'ye daha önce sunulmuş olan bilgileri tekrarlayan bilgilerin bu amaçlarla ilgili olmadığı kabul edilir. Takip Özel Raportörü, tavsiyenin uygulanması için atılan adımlara ilişkin bilgi talebini yineler.
D	Komite ile işbirliği yok	Hatırlatma(lar)dan sonra herhangi bir takip raporu alınmamıştır. Taraf Devlet, diğerlerinin yanı sıra, bir hatırlatma ve Sonuç gözlemleri veya görüşlerinin takibi için Özel Raportör ile bir toplantı talebinden sonra bir takip raporu sunmamıştır.
E	Bilgilerin ve alınan önlemlerin tavsiyeye aykırı olması veya tavsiyenin reddedildiğini yansıtması	Taraf Devlet, Komite'nin tavsiyesine aykırı veya tavsiyenin reddini yansıtan sonuçlara veya sonuçlara sahip tedbirler almıştır.

Kutu: İK Komitesi'nin takip değerlendirmesi ve notu örneği

Örnek 1

Komite'nin gebeliğin gönüllü sonlandırılmasına ilişkin tavsiye kararının uygulanmasına ilişkin Jamaika'ya verilen takip değerlendirmesi ve notlar ([CCPR/C/131/2/Add.1](#), Mart 2021'de kabul edilmiştir)

Sonuç gözlemleri (118. oturum): [CCPR/C/JAM/CO/4](#), 1 Kasım 2016 Paragraf 26: Gebeliğin gönüllü olarak sonlandırılması Taraf Devlet, öncelikli olarak, kadınların planlanmamış gebelikleri ele almalarına ve hayatlarını riske atabilecek yasadışı kürtajlara başvurmamalarına yardımcı olmak için kürtaj mevzuatını değiştirmelidir. Kadınların sağlık hizmetlerine erişimine ilişkin izleme ve veri toplama faaliyetlerini geliştirerek ve 16 yaşın altındaki kız çocukları da dâhil olmak üzere tüm kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı bilgi ve hizmetlerine erişimini sağlayarak kadınları güvenli olmayan kürtajlarla ilişkili sağlık risklerine karşı korumak için tedbirler almalıdır.

Taraf Devlet'in takip cevabı: [CCPR/C/JAM/CO/4/Add.1](#), 19 Temmuz 2018

Sivil toplum kuruluşlarından alınan bilgiler: [CCPR Merkezi'nin desteğiyle Adalet için Jamaikalılar](#), Mart 2019

Komite'nin değerlendirmesi [C]: Komite, 16 yaşın altındaki kız çocukları da dahil olmak üzere tüm kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı bilgi ve hizmetlerine erişiminin sağlanması konusunda taraf Devlet tarafından sağlanan bilgileri memnuniyetle karşılamaktadır. Açıklanan adımların Sonuç gözlemlerinin yayınlanmasından önce mi yoksa sonra mı atıldığına açıklığa kavuşturulmasını talep etmektedir. Ayrıca, bu programların esaslı etkisi ve raporlama dönemi boyunca taraf Devlet genelinde hizmetlerin genel mevcudiyeti hakkında ek bilgi talep etmektedir. Komite, tecavüz, ensest ve fetal anormallikten kaynaklanan gebelik durumları da dahil olmak üzere, gebeliğin gönüllü olarak sonlandırılmasını suç olmaktan çıkarmak için taraf Devlet tarafından alınan yasal girişimler ve tedbirler hakkında bilgi eksikliğinden üzüntü duymakta ve bu konudaki tavsiyesini yinelemektedir. Komite, kürtaj mevzuatında yapılması planlanan değişiklikler hakkında kesin bilgi talep etmektedir. Komite ayrıca, kadınların sağlık hizmetlerine erişimine ilişkin izleme ve veri toplama konusunda bilgi verilmemiş olmasından üzüntü duymaktadır. Komite, tavsiyesini yineler ve izleme ve verilerin iyileştirilmesi için alınan önlemler ile kadınlar ve kız çocuklarının sağlık hizmetlerine erişimine ilişkin mevcut istatistikler hakkında bilgi talep eder.

STK katılımı

İnsan Hakları Komitesi tarafından verilen tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin birincil yükümlülük Devlete ait olmakla birlikte, sivil toplum hedeflenen takip faaliyetlerini üstlenerek sürecin etkinliğinin artırılmasında kilit bir rol oynayabilir.

İncelemeden hemen sonra

İnceleme tamamlanır tamamlanmaz, **sivil toplum**, Parlamenterler, yerel yetkililer, medya ve kamuoyu dahil olmak üzere **ilgili ulusal paydaşlar arasında** Komite'nin sonuçları, yani tavsiyeleri hakkında **farkındalık yaratmaya başlayabilir**. Ayrıca, Komite'nin takip prosedürü için seçilen tavsiyelere ve Devlet takip raporunun zaman çizelgesine özellikle odaklanılmalıdır.

Bu amaçla sivil toplum, örgütlenimini yanı sıra şunları

1. Sonuç gözlemlerini ülkede kullanılan dil(ler)e çevirin;
2. Tavsiyelerin bir özetini veya genel bir değerlendirmesini hazırlayın;
3. Bağlamı açıklayan brifing belgeleri hazırlayın;
4. Tavsiyeleri tartışmak ve uygulama eylemlerini belirlemek için ilgili ulusal paydaşlarla etkinlikler ve toplantılar düzenlemek; ve
5. Somut faaliyetler ve zaman çizelgeleri ile takip için bir eylem planı geliştirin.

Orta ve uzun vadeli takip

Devlet otoritesi tarafından atılacak somut adımlar **netleştğinde**, sivil toplum **uygulama** sürecini **izlemeye** başlayabilir. Bu amaçla, ölçülebilir başarı göstergeleri geliştirmek veya **sorumlu makamlarla düzenli toplantılar** planlamak faydalı olabilir.

Tavsiyelerin uygulanması için belirli bir zaman tanınması gerekirken birlikte, sivil toplum yetkililer tarafından kaydedilen ilerlemeyi değerlendirmeye ve belgelemeye başlayabilir; örneğin: Devlet aktörleri tarafından halihazırda atılmış somut adımlar; hala gerekli olan veya henüz **atılmamış** adımlar; ve varsa, katkıda bulunan diğer ilgili eylemler ve gelişmeler **ve veya ilgili tavsiyelerin uygulanmasına karşı çıkmak.**

İnsan Hakları Komitesi'nin takip prosedürü için seçtiği tavsiyeler için sivil toplum, **Komite'ye** uygulamaya ilişkin kendi değerlendirmeleri de dahil olmak üzere ilgili bilgileri içeren **yazılı raporlar sunabilir**. Komite her oturumda birkaç taraf Devletin takip eylemlerini değerlendirir. Sivil toplum takip raporu için son tarih, Komite tarafından ilgili oturumun web sayfasında, genellikle söz konusu oturumdan birkaç ay önce duyurulur.

Sivil toplumun takip faaliyetleri, **tüm BM İnsan Hakları Mekanizmaları ile uzun vadeli stratejik bir angajmanın** parçası olarak yürütülürse daha etkili olur.

Örneğin, İK Komitesinin ilgili tavsiyelerinin uygulanmasında kaydedilen ilerlemeye (veya karşılaşılan zorluklara) ilişkin belgeleme ve değerlendirmelerinizi diğer mekanizmalara, örneğin diğer Antlaşma Organlarına ve UPR'ye yönelik raporlarınızda kullanabilir ve bunun tersini İK Komitesinin bir sonraki gözden geçirme döngüsü için de yapabilirsiniz.

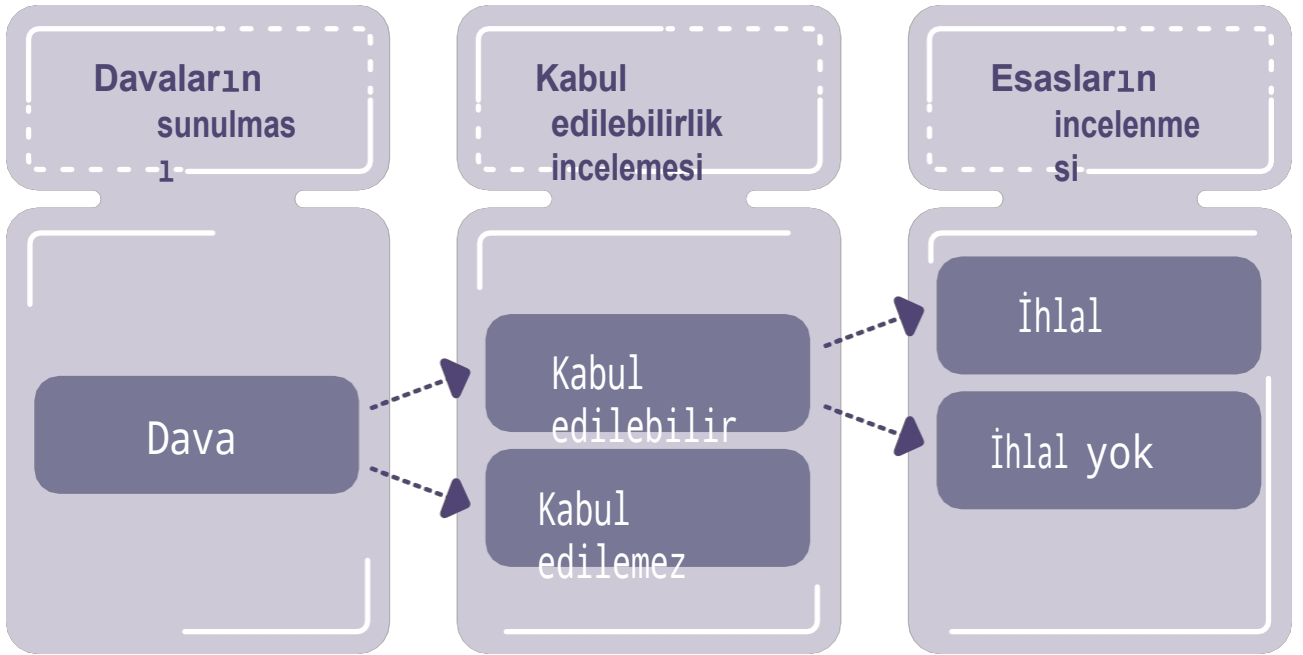
Bireysel iletişimlerin dikkate alınması

İK Komitesinin bireysel iletişim prosedürü

Bireysel iletişim prosedürü, bireylerin Sözleşme kapsamındaki haklarının ihlal edildiği iddiasıyla İnsan Hakları Komitesi'ne taleplerini sunmaları için bir mekanizmadır. Komite, ICCPR'nin OP1'ini onaylamış bir taraf Devletin sınırları içinde yaşayan veya bu Devletin yargı yetkisine tabi olan herhangi bir bireyden başvuru alabilir.

Bireysel bir başvuru yapıldığında, Komite öncelikle başvurunun kabul edilebilirliğini inceler. Bir başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar verildikten sonra, Komite başvurunun esasını değerlendirecektir.

Kabul Edilebilirlik

Komite, vakanın gerçeklerini değerlendirmeden önce, aşağıdakiler de dahil olmak üzere, **usule** ilişkin **gerekliliklerin** yerine getirilip getirilmediğini kontrol eder:

- Aleyhine şikâyette bulunulan Devlet, MSHS'yi ve OP1'i onaylayarak Komite'nin bu bireysel vakaları değerlendirme yetkisini kabul etmiştir;
- İddia edilen mağdur şahsen ve iddia edilen ihlalden doğrudan etkilenmiştir;
- İddia edilen ihlal, MSHUS tarafından korunan bir hakla ilgilidir;
- Şikâyetin yeterince kanıtlanmış olması, yani yeterli ayrıntı ve olguların sunulmuş olması;
- Gerçekler meydana gelmiş olaylarla ilgilidir
 - OP1'in ilgili Taraf Devlette yürürlüğe girmesinden sonra;
- Aynı konu daha önce Birkaç organ tarafından alınan kararların tekrarlanmasından kaçınılması gerektiğinden, diğer uluslararası organlara sunulabilir - ancak, diğer organlar vakanın incelenmesini tamamlamış ve kararlarını vermişse, vaka İnsan Hakları Komitesine sunulabilir;
- İç hukuk yollarını tüketilmiş olması - başvuru sahiplerinin Komite'ye başvurmadan önce ulusal yargı sistemindeki mevcut tüm yolları kullanmış olmaları gerekir. ulusal düzeydeki yargılamaların makul olmayan bir şekilde uzadığına veya etkisiz olacağına dair yeterli kanıt bulunması.

Bu koşullardan birinin yerine getirilmemesi halinde, Komite davanın kabul edilemez olduğunu ilan edecek ve olayların incelenmesine devam etmeyecektir.

Not: Komite, kabul edilebilirlik incelemesinden önce bile, başvuru sahibinin birden fazla hatırlatmaya rağmen Komite'ye yanıt vermemesi veya örneğin başvuru geri çekilmesi

Değerler

Başvurunun kabul edilebilir bulunması halinde, **Komite başvurunun gerçek içeriğini inceler** ve aşağıdaki hususlarda karar verir:

Başvuranın hakları ihlal edilmiştir: Komite daha sonra ilgili devlete mağdura tazminat, mevcut mevzuatta değişiklik veya tutuklu bir kişinin serbest bırakılması gibi telafiler sağlamasını emreder. Komite, kararın alınmasından 180 gün veya 6 ay sonra uygulamayı takip eder. Başvuru sahibinin hakları ihlal edilmiştir.

Komite'nin davanın esasına ilişkin nihai kararına itiraz etmek mümkün değildir.

Tüm prosedür **yazılı olarak** gerçekleşir ve her iki tarafın da tüm belgeleri e-posta veya posta yoluyla sunması gerekir. Bu davaların değerlendirilmesi kapalı oturumlarda gerçekleşirken, Komite'nin **kararı ve takip prosedürünün sonucu kamuoyuna** açıklanır. Tüm prosedür ortalama olarak üç ila yedi yıl sürer.

Bireysel başvurular için **takip prosedürü**, Nihai gözlemler için olana çok benzer: Komite, çözüm yollarının uygulanıp uygulanmadığını kontrol eder ve A'dan E'ye kadar bir not verir. Komite ayrıca prosedürü burada sonlandırmaya veya takip diyalogunu devam ettirmeye karar verir.

Prosedür hakkında daha fazla bilgi için Komite Sekreteryası tarafından hazırlanan [rehbere](#) bakınız.

STK katılımı

Mağdurları temsil etmek

Komite'ye gönderilen her türlü bildirim yazılı olması gerekmektedir. Sivil toplum aktörleri, UMSHS kapsamındaki hakların ihlalinin bireysel mağdurları adına, mağdur tarafından yazılı rıza verilmesi veya istisnai durumlarda mağdurun kendi başına başvuruda bulunamayacağını kanıtlanması koşuluyla, [UMSHS OP1'e taraf Devletlere](#) karşı dava açabilir.

Gerekli ve ilgili tüm bilgilerin sağlandığından emin olmak için, önceden belirlenmiş bir formatın kullanılması, temsilcilerin [MSHUS](#) kapsamındaki Bireysel iletişim için [model formu](#) ve [Sekretarya tarafından hazırlanan kılavuzu](#) kullanmaları şiddetle tavsiye edilir. Bildirimin yazar tarafından manuel veya elektronik olarak imzalanması ve e-posta ile gönderilenlerin taranarak eklenmesi gerekmektedir.

Bildirim ayrıca Komite Sekretaryasının çalışma dillerinden birinde (İngilizce, Fransızca, Rusça veya İspanyolca) yazılmalıdır. Resmi kararlar ve mahkeme belgeleri gibi destekleyici belgelerin kopyaları, gerekirse yukarıdaki dillerden birine özet çevirisi ile birlikte bildirim ek olarak sunulabilir.

Ayrıca, iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra mümkün olan en kısa sürede başvurunun yapılması da önemlidir. İnsan Hakları Komitesi, iç hukuk yollarının tüketilmesinden itibaren 5 yıl içinde yapılan başvuruları kabul etmektedir.

Bildirimin yazarına belirli bir süre içinde bir yanıt sunma fırsatı verileceğinden

zaman, ilgili taraf Devlet tarafından herhangi bir gözlem sunulması halinde, sivil toplum aktörleri süreç boyunca mağdurların Komite ile etkileşime geçmesine yardımcı olabilir.

Komite, dava Komite tarafından incelenmeyi beklerken, mağdur olduğu iddia edilen kişinin telafisi mümkün olmayan bir zarara uğramasını önlemek amacıyla Devletten "geçici tedbirler" almasını talep edebilir. Bu tür tedbirler, örneğin, ölüm cezasının infazının askıya alınmasını veya başvuruçunun işkence veya kötü muamele riskiyle karşı karşıya olduğu bir ülkeye sınır dışı edilmesini içerir. Devlet tarafından geçici tedbirlerin alınmaması MSHUS'nin ihlali olarak kabul edilir. Komite tarafından ilgili taraf devletten geçici tedbirler alması talep edilirse, sivil toplum aktörleri bu tedbirlerin uygulanmasını izleyebilir.

Ayrıca, sürecin herhangi bir aşamasında, risk başvurunun yapılmasıyla ilgili olduğu sürece, avukatlar, tanıklar ve aile üyeleri de dahil olmak üzere, başvuruda yer alan kişilerin misillemelere karşı korunması için koruma tedbirleri talep edilebilir. Bu talep, takip prosedürü bağlamında dahi sunulabilir.

İnsan Hakları Komitesi'nin davalar hakkında aldığı nihai kararlar kamuya açıklanır, ancak başvurunun sahipleri, tercihen başvuruyu gönderirken Komite'den başvurunun sahibinin ve/veya mağdurların kimliğinin kamuya açıklanmamasını talep edebilir.

İletişimin nereye gönderileceği

İmzalı iletişim taramalı ve e-posta eki olarak şu adrese gönderilmelidir:

OHCHR Dilekçeler ve Acil Eylemler Bölümü (PUAS): petitions@ohchr.org.

İletişimin imzasız bir word versiyonu da eklenmelidir.

Not: Elektronik gönderimin mümkün olmadığı gerekçelendirilmedikçe, kağıt olarak gönderilen bildirimler işleme alınmayacaktır.

İletişimin kağıt olarak gönderilmesi gerekiyorsa, şüadrese gönderilmelidir:

OHCHR Dilekçeler ve Acil Eylemler Bölümü (PUAS) İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi
1211 Cenevre 10, İsviçre

OHCHR'nin web sitesinde daha fazla bilgi bulabilirsiniz.

Sayfa No.7

Genel
yorumlar

İK Komitesinin genel yorumları

İnsan Hakları Komitesi, **MSHS'deki hakların kapsamını ve anlamını açıklığa kavuşturan** Genel Yorumlar yayınlayacaktır. Bu yorumlar, **Komite**'nin bireylerin hakları ve Devletlerin yükümlülüklerine ilişkin **yorumlarını** kapsar. Yorumlar zaman içinde giderek daha ayrıntılı hale gelmiş ve raporlarını hazırlayan Devletler ve Komite ile ilişki kuran diğer paydaşlar için yararlı bir rehber haline gelmiştir.

UMSHS yıllar önce kabul edildiği için genel yorumlar özellikle yararlıdır. UMSHS'nin modern koşullara ve çağdaş zorluklara uyarlanmasına izin verirler.

Komite bugüne kadar, sonucusu yaşam hakkı ve barışçıl toplanma özgürlüğüne odaklanan **37 Genel Yorum** yayınlamıştır. Komite düzenli olarak yeni Genel Yorumlar kabul etmektedir.

Tablo: İK Komitesinin genel yorumlarının listesi

Numara	Doğru	ICCPR	Yıl	Referans
37	Barışçıl toplanma hakkı	Madde 21	2020	CCPR/C/GC/37
36	Yaşam Hakkı (Genel yorum 6 ve 14'ün yerine geçer)	Madde 6	2018	CCPR/C/GC/36
35	Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı (Genel Yorum 8'in yerine geçer)	Madde 9	2014	CCPR/C/GC/35
34	Düşünce ve İfade Özgürlükleri (Genel Yorum 10'un yerine geçer)	Madde 19	2011	CCPR/C/GC/34
33	Taraf Devletlerin İhtiyari Protokol kapsamındaki yükümlülükleri	-	2008	CCPR/C/GC/33
32	Mahkemeler ve yargı mercileri önünde eşitlik ve adil yargılanma hakkı (Genel yorum 13'ün yerine geçer)	Madde 14	2007	CCPR/C/GC/32
31	Taraf Devletlere yüklenen genel yasal yükümlülüğün niteliği (Genel yorum 3'ün yerine geçer)	-	2004	CCPR/C/21/Rev.1/Add.13
30	Taraf Devletlerin 40. Madde kapsamındaki raporlama yükümlülükleri (Genel yorum 1'in yerine geçer)	Madde 40	2002	CCPR/C/21/Rev.1/Add.12
29	Olağanüstü Hal Sırasında Derogasyonlar (Genel Yorum 5'in yerine geçer)	Madde 4	2001	CCPR/C/21/Rev.1/Add.11

Hayat	Başlık	Makalele	Yıl	Referans
28	Kadın ve Erkek Arasında Hak Eşitliği (Genel yorum 4'ün yerine geçer)	Madde 3	2000	CCPR/C/21/Rev.1/Add.10
27	Hareket Özgürlüğü	Madde 12	1999	CCPR/C/21/Rev.1/Add.9
26	Yükümlülüklerin Sürekliliği	-	1997	CCPR/C/21/Rev.1/Add.8
25	Kamu İşlerine Katılım ve Oy Verme Hakkı	Madde 25	1996	CCPR/C/21/Rev.1/Add.7
24	Sözleşme'ye veya İhtiyari Protokollere Çekinceler veya Sözleşme'nin 41. Maddesi Kapsamında Beyanlar	Madde 41	1994	CCPR/C/21/Rev.1/Add.6
23	Azınlıkların Hakları	Madde 27	1996	CCPR/C/21/Rev.1/Add.5
22	Düşünce, Vicdan veya Din Özgürlüğü	Madde 18	1993	CCPR/C/21/Rev.1/Add.4
21	Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Kişilere İnsani Muamele) (Genel yorum 9'un yerine geçer)	Madde 10	1992	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.202
20	İşkence veya Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezanın Yasaklanması (Genel Yorum 7'nin yerine geçer)	Madde 7	1992	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.200
19	Aile	Madde 23	1990	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.198
18	Ayrımcılık Yapmama	Madde 2.1 & 26	1989	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.195
17	Çocuk Hakları	Madde 24	1989	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.193
16	Gizlilik Hakkı	Madde 17	1988	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.191
15	Yabancıların Sözleşme Kapsamındaki Konumu	-	1986	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.189
14	Yaşam Hakkı	Madde 6	1984	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.188
13	Adalet Yönetimi (Genel Yorum 32 ile değiştirilmiştir)	Madde 14	1984	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.184
12	Kendi Kaderini Tayin Hakkı	Madde 1	1984	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.183

Hayat	Başlık	Makalele	Yıl	Referans
11	Savaş Propagandasının ve Ulusal, Irksal veya Dinsel Nefreti Kışkırtmanın Yasaklanması	Madde 20	1983	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.182
10	Fikir Özgürlüğü	Madde 19	1983	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.181
9	Özgürlüğünden Yoksun Bırakılan Kişilere İnsani Muamele (Genel yorum 21 ile değiştirilmiştir)	Madde 10	1982	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.180
8	Yaşam Hakkı (Genel yorum 6 ve 14'ün yerine geçer)	Madde 9	1982	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.179
7	Kişi Özgürlüğü ve Güvenliği Hakkı (Genel Yorum 8'in yerine geçer)	Madde 7	1982	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.178
6	Düşünce ve İfade Özgürlükleri (Genel Yorum 10'un yerine geçer)	Madde 6	1982	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.176
5	Taraf Devletlerin İhtiyari Protokol kapsamındaki yükümlülükleri	Madde 4	1981	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.176
4	Mahkemeler ve yargı mercileri önünde eşitlik ve adil yargılanma hakkı (Genel yorum 13'ün yerine geçer)	Madde 3	1981	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.175
3	Taraf Devletlere yüklenen genel yasal yükümlülüğün niteliği (Genel yorum 3'ün yerine geçer)	Madde 2	1981	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.174
2	Taraf Devletlerin 40. Madde kapsamındaki raporlama yükümlülükleri (Genel yorum 1'in yerine geçer)	Madde 40	1981	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.173
1	Olağanüstü Hal Sırasında Derogasyonlar (Genel Yorum 5'in yerine geçer)	Madde 40	1981	HRI/GEN/1/Rev.9 (Cilt I) s.173

STK katılımı

Genel yorumların geliştirilmesi sürecinde İnsan Hakları Komitesi, ilgili tüm bakış açılarının yoruma dahil edilmesini sağlamak amacıyla sivil toplum da dahil olmak üzere geniş bir paydaş istişare süreci yürütmektedir.

Sivil toplum, Komite oturumu sırasındaki genel tartışmalara katılarak ve/veya yazılı sunumlar yaparak girdi sağlayabilir.

Yeni bir Genel Yorum taslağı hazırlanırken, Komite bu tür istişarelerin tam formatını ve paydaşların nasıl girdi sağlayabileceklerine ilişkin yöntemleri duyuracaktır.

Sayfa No.8

Ek kaynaklar

STK katılımı

1. "Sivil Toplum için Pratik Rehber: Sivil Toplum Alanı ve Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Sistemi" Birleşmiş Milletler İnsan Hakları - Yüksek Komiserlik Ofisi. https://www.ohchr.org/Documents/AboutUs/CivilSociety/CS_space_UNHRSysSystem_Guide.pdf
2. "Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Tavsiyeleri Nasıl Takip Edilir - Sivil Toplum için Pratik Bir Rehber" İnsan Hakları Yüksek Komiserliği. <https://www.ohchr.org/Documents/AboutUs/CivilSociety/HowtoFollowUNHRRecommendations.pdf>
3. "Uygulamada BM İnsan Hakları Mekanizmaları ile nasıl ilişki kurulur - SSS" Sivil ve Siyasi Haklar Merkezi https://ccprcentre.org/files/media/FAQ_and_mechanisms_How_to_engage.pdf
4. "BM İnsan Hakları Komitesi Oturumlarına STK Katılımına İlişkin Sıkça Sorulan Sorular" Sivil ve Siyasi Haklar Merkezi https://ccprcentre.org/files/media/FAQ_on_NGO_participation.pdf
5. "Kamu İşlerine Katılma Hakkı" Sivil ve Siyasi Haklar Merkezi" (Bölüm 6) Sivil ve Siyasi Haklar Merkezi [https://ccprcentre.org/files/media/Guidelines_Art25_\(ENG\).pdf](https://ccprcentre.org/files/media/Guidelines_Art25_(ENG).pdf)
6. "BM İnsan Hakları Komitesi'nin 37 No'lu Genel Yorumu Üzerine Basit Soru-Cevap: Barışçıl Toplanma Hakkı" (2021) Medeni ve Siyasi Haklar Merkezi https://ccprcentre.org/files/media/GC37_Simple_QA.pdf
7. "BM İnsan Hakları Sözleşme Organlarının Periyodik Raporlama Sürecine Genel Bakış" Uluslararası Hukukçular Komisyonu <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/02/TreatyBodies-PeriodicReporting.pdf>

Diğer Mekanizmalar:

1. "Sivil Toplum için Pratik Bir Kılavuz: Evrensel Periyodik İnceleme" Birleşmiş Milletler İnsan Hakları - Yüksek Komiserlik Görevlisi. <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/UPR/Documents/PracticalGuideCivilSociety.pdf>
2. "STK Katılımcıları için pratik bir rehber: Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi" Birleşmiş Milletler İnsan Hakları - Yüksek Komiserlik Görevlisi. https://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/PracticalGuideNGO_en.pdf
3. "Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi. STK Katılımcıları için [Pratik Rehber](#)" https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/hrc_practical_guide_ngos04-10.pdf
4. "BM STK'lar Komitesi için Pratik Rehber" (2017) Uluslararası İnsan Hakları Servisi https://www.ishr.ch/sites/default/files/documents/ishr_ngo_handbook_2017_eng_web.pdf
5. "Sivil Toplum Özet Kitabı. Evrensel Periyodik İncelemeye katılan Sivil Toplum Kuruluşları için kapsamlı bir rehber" (2017) UPR https://www.upr-info.org/sites/default/files/general-document/pdf/upr_info_csocompendium_en.pdf

Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ve İnsan Hakları Komitesi

Sivil Toplum Katılımı İçin Bir Kılavuz

Grafik Tasarım: Celacanto
Produksiyon Andrea
Jiménez

Medeni ve Siyasi Haklar Merkezi CCPR-Centre

Ziyaret adresi:

Rue de Varembe 1C H-1202
Cenevre İsviçre

Posta adresi:

Posta Kutusu 183 CH-1211
Cenevre İsviçre
Tel: +41(0)22 / 33 22 555

Çalışmalarımız hakkında daha fazla
bilgi için lütfen web sitemizi
ziyaret edin: www.ccprcentre.org
veya bizimle iletişime geçin: info@ccprcentre.org

Bizi takip edin:

Desteği ile:

